

Y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a
Thribiwnlysoedd Pwyllgor Cymru
Administrative Justice & Tribunals Council
Welsh Committee

Hyruyddo Tegwch a Chyfiawnder
Promoting fairness and redress

Pwyllgor Cymreig y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd

ADRODDIAD BLYNYDDOL 2010/2011

Y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a
Thribiwnlysoedd Pwyllgor Cymru
Administrative Justice & Tribunals Council
Welsh Committee

Hyruyddo Tegwch a Chyfiawnder
Promoting fairness and redress

Pwyllgor Cymreig y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd

ADRODDIAD BLYNYDDOL 2010/2011

Cyflwynir yr adroddiad hwn i Weinidogion Cymru

Fe'i cyflwynir i Gynulliad Cenedlaethol Cymru gan Weinidogion Cymru yn unol â
pharagraff 21, Atodlen 7, Deddf Tribiwnlysoedd, Llysoedd a Gorfodaeth 2007

Mae'r Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd a'i Bwyllgor yn
yr Alban yn cyhoeddi eu hadroddiadau blynyddol eu hunain

Tachwedd 2011

© Hawlfraint y Goron 2011

Gellir aildefnyddio'r wybodaeth hon (ac eithrio'r logos) am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng, dan delerau'r Trwydded Llywodraeth Agored. I weld y drwydded hon, ewch i <http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/> neu ebostiwch: psi@nationalarchives.gsi.gov.uk.

Anfonwch unrhyw ymholiadau ynghylch y cyhoeddiad hwn at enquiries@ajtc.gov.uk

Rhagair

Mae'r system cyfiawnder gweinyddol yng Nghymru wedi newid yn silweddol ers i'r Pwyllgor Cymreig gael ei greu ym mis Gorffennaf 2008.

O'r dechrau un, gwnaethom ddadlau dros gael un canolbwynt ar gyfer cyfiawnder gweinyddol yn Llywodraeth Cymru. Dyma oedd prif argymhelliad yr Adolygiad o Dribiwnlysoedd sydd ar waith yng Nghymru, ac roeddem yn falch iawn o nodi bod Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd wedi'i chreu ym mis Mawrth 2010. Eleni, rydym wedi dechrau gweld yr Uned hon yn arwain ar weinyddiaeth nifer o dribiwnlysoedd yng Nghymru, a gobeithio y bydd y duedd hon yn parhau, gan helpu i sicrhau bod cyfiawnder gweinyddol yn cael ei chyflwyno mewn modd diduedd ac annibynnol.

Eleni, mae barnwriaethau a gweinyddwyr o wahanol dribiwnlysoedd hyd a lled Cymru wedi dod at ei gilydd i weithio ar faterion sydd o ddiddordeb a phryder i bawb, megis hyfforddiant. Mae'r gwell cyfathrebu a'r gwell gweithio hyn yn siŵr o arwain at system tribiwnlysoedd mwy integredig a chydgyssylltiedig, ac rydym ni o'r farn y bydd hyn yn arwain at fwy o fudd i unigolion yng Nghymru.

Wrth edrych ar y darlun ehangach, mae gennym drefn gwyno gyffredin ar gyfer darparwyr gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru erbyn hyn. Mae'r drefn hon yn hyrwyddo dull gweithredu clir a chyson wrth ymdrin â chwynion hyd a lled Cymru, a gobeithio y bydd pob darparwr gwasanaeth cyhoeddus yn mabwysiadu'r dull gweithredu hwn. Yn ogystal, cyhoeddodd y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd ei adroddiad 'Cywir y Tro Cyntaf'. Rydym yn gobeithio y bydd llunwyr penderfyniadau ledled Cymru yn defnyddio'r ddogfen hon i wella ansawdd y broses benderfynu wreiddiol.

Yn fy rhagair i'r Adroddiad Blynyddol y llynedd, nodais fod dyfodol y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd a'i Bwyllgorau yn ansicr. Ers hynny, mae'r Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd wedi'i restru fel corff i'w ddiddymu fel rhan o newidiadau o dan y Bil Cyrff Cyhoeddus, ac rydym yn wynebu cyfnod ansicr wrth i ni ddisgwyl am ganlyniad ymgynghoriad y Weinyddiaeth Cyfiawnder.

Mae'n amlwg fod cyfiawnder gweinyddol yn parhau i ddatblygu yng Nghymru, ac mae nifer o risgiau, fel ag erioed. Rhaid i'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd fwrw ymlaen â'i rhaglen waith drom yn ddiwyd ac yn benderfynol, ac mae nifer o rwystrau i'w goresgyn o hyd. O ran meysydd cyfiawnder gweinyddol nad ydynt wedi'u datganoli, nid yw'n hysbys hyd yn hyn beth fydd canlyniadau'r uniad diweddar rhwng Gwasanaeth Llysoedd Ei Mawrhydi a'r Gwasanaeth Tribiwnlysoedd. Fodd bynnag, mae'n amlwg y bydd y Gwasanaeth dan bwysau yn y misoedd a'r blynyddoedd nesaf o ganlyniad i faich gwaith uchel a chyfyngiadau ariannol. Yn wyneb y sefyllfa economaidd bresennol, mae nawr yn bwysicach nag erioed i ddinasyddion gael mynediad at system deg ac effeithlon ar gyfer achosion dyfarnu anghydfodau â'r wladwriaeth.

Wrth ystyried y cyd-destun ehangach hwn, mae'n ymddangos y bydd cyfiawnder gweinyddol yng Nghymru yn colli'r Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd a'r Pwyllgor hwn ar adeg dyngedfennol. Mae ein gwir gryfder yn dod o'n gallu i edrych ar y system yng Nghymru yn ei chyfanrwydd, yn hytrach na chanolbwyntio'n unig ar feysydd sydd wedi eu datganoli neu nad ydynt wedi eu datganoli neu wahaniaethu rhwng cwynion ac apelau. Ein nod yw cynrychioli llais y defnyddiwr, ac wrth i gyfiawnder gweinyddol ddatblygu yng Nghymru, bydd angen cyngor annibynnol ar y Prif Weinidog ynghylch profiad unigolion yng Nghymru.

Yr Athro Syr Adrian Webb
Cadeirydd Pwyllgor Cymreig y Cyngor Cyfiawnder
Gweinyddol a Thribiwnlysoedd

Cynnwys

Rhagair	i
Cyflwyniad	1
Blaenoriaeth 1: Gweithredu'r argymhellion a wnaed yn yr Adolygiad o Dribiwnlysoedd sydd ar waith yng Nghymru	2
Annibyniaeth a Didueddrwydd	2
Hygyrchedd	4
Effeithlonrwydd ac Effeithiolrwydd	5
Cydlyniaeth	6
Blaenoriaeth 2: Annog polisi ac ymarfer cydlynol ar gyfer cyfiawnder gweinyddol	8
Ymweliadau	8
Cyfarfodydd	11
Ymgynghoriadau	13
Blaenoriaeth 3: Cywir y Tro Cyntaf	14
Atodiadau	15
A. Aelodaeth y Pwyllgor Cymreig	15
B. Costau'r Pwyllgor Cymreig	16
C. Cyfarfodydd ac ymweliadau â'r tribiwnlys	17

Cyflwyniad

1. Sefydlwyd Pwyllgor Cymreig y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd dan Ddeddf Tribiwnlysoedd, Llysoedd a Gorfodaeth 2007 a daeth i fodolaeth yn 2008. Mae gan y Pwyllgor ei hunaniaeth ei hun, ac rydym yn gyfrifol am fonitro cyfiawnder gweinyddol mewn awdurdodaethau sydd wedi eu datganoli ac nad ydynt wedi eu datganoli yng Nghymru. Rydym ni hefyd yn cyfrannu at waith y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd fel corff cyfan, gan sicrhau bod y Cyngor yn ymwybodol o oblygiadau polisi cyfiawnder gweinyddol ar Gymru a chynorthwyo gyda'i waith prosiect.
2. Ym mis Chwefror 2010, cyhoeddodd y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd ei Gynllun Corfforaethol ar gyfer 2010-2013, yn amlinellu blaenoriaethau gwaith dros y blynnyddoedd sydd i ddod. Gwnaethom dynnu sylw at dri phrif faes gwaith mewn perthynas â Chymru. Yn gyntaf, gwnaethom ystyried y byddai angen i ni ganolbwyntio ar gymryd camau i ddilyn a chefnogi'r gwaith o weithredu'r argymhellion a wnaed yn yr Adolygiad o Dribiwnlysoedd sydd ar waith yng Nghymru (yr Adolygiad) a gyhoeddwyd yn ddiweddar. Yn ail, roeddem am annog polisi ac ymarfer cydlynol ar gyfer cyfiawnder gweinyddol mewn meysydd sydd wedi'u datganoli ac nad ydynt wedi eu datganoli. Yn drydydd, roeddem yn dymuno hyrwyddo cysyniad 'Cywir y Tro Cyntaf' ar draws cyrff sy'n llunio penderfyniadau yng Nghymru.
3. Lluniodd y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd ei Gynllun Gweithredu ar gyfer 2010-2011 ar yr un pryd. Yn hwn, roedd y Pwyllgor Cymreig yn ceisio ymhelaethu ar sut y byddem yn dechrau datblygu ein tri maes gwaith. Mynd ar drywydd gweithredu'r argymhellion a wnaed yn ein Hadolygiad fyddai ein blaenoriaeth, a byddem yn gweithio gyda gweinyddwyr mewn tribiwnlysoedd a Llywodraeth Cymru yn ogystal ag aelodau o'r farnwriaeth er mwyn cael gwell system ar gyfer achosion dyfarnu i ddinasyddion Cymru. Roeddem hefyd yn bwriadu parhau gyda'n rhaglen o ymweld â thriwlynlysoedd yn rheolaidd i asesu a yw'r gwasanaeth a gyflwynir i ddefnyddwyr y tribiwnlys yn cyd-fynd â'r safonau a nodir yn yr Adolygiad. O ran datblygu polisi cydlynol ar gyfer cyfiawnder gweinyddol, byddem yn ymweld â rhagor o dribiwnlysoedd nad ydynt wedi'u datganoli, a byddem yn cefnogi'r gwaith o ddatblygu system gyffredin i ymdrin â chwynion ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru. Byddem hefyd yn ceisio ymchwilio i gyngor, cyfarwyddyd a chynrychiolaeth sydd ar gael ledled Cymru. Yn olaf, byddem yn cyfrannu'n frwd at brosiect y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd 'Cywir y Tro Cyntaf'.
4. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn ceisio ymdrin â pheth o'r gwaith a wnaed gan y Pwyllgor hwn ar ôl mis Ebrill 2011. Gwnaethom ychwanegu blaenoriaeth newydd ar gyfer gweithredu, sef monitro effaith uno Gwasanaeth Llysoedd Ei Mawrhydi a'r Gwasanaeth Tribiwnlysoedd ym mis Ebrill 2011 ar ddefnyddwyr yng Nghymru. Yn wyneb rhagweld y diddymir y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd, ac felly'r Pwyllgor Cymreig, gwnaethom nodi hefyd y byddem yn gweithio gyda swyddogion Llywodraeth Cymru a rhanddeiliaid yn y system cyfiawnder gweinyddol i geisio canfod cartref arall ar gyfer rhai o'n tasgau cynghori a goruchwyllo.

Blaenoriaeth 1: Gweithredu'r argymhellion a wnaed yn yr Adolygiad o Dribiwnlysoedd sydd ar waith yng Nghymru

5. Cyhoeddwyd yr Adolygiad ym mis Ionawr 2010, ac roedd yn cynnwys 21 o argymhellion ar gyfer newid. Rhestrwyd yr argymhellion o dan bedwar categori – annibyniaeth a didueddrwydd; hygrychedd; effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd a chydlyniaeth.
6. Cymeradwydd y Cabinet y cynllun gweithredu ym mis Tachwedd 2010. Mae Llywodraeth Cymru wedi dewis rhoi blaenoriaeth i fynd ar drywydd yr argymhellion craidd. Bydd y gweddill, sy'n cynnig meysydd eraill ar gyfer gwaith pellach a diwygiadau, yn cael eu trin fel prosiectau arbennig, a byddant yn rhan o raglen waith yr Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd yn y dyfodol.

Annibyniaeth a Didueddrwydd

7. Ein hargymhelliad cyntaf oedd bod Llywodraeth Cymru yn sefydlu canolbwynt ar gyfer cyfiawnder gweinyddol yn Adran y Prif Weinidog a'r Cabinet. Roeddem yn gobeithio y byddai'r canolbwynt hwn yn gatalydd ar gyfer diwygio tribiwnlysoedd, a hefyd yn helpu i sicrhau bod datblygiad cyfiawnder gweinyddol yng Nghymru yn mynd rhagddo mewn modd cydlynol a chydlynus. Yn dilyn ymlaen o hyn, ein hail argymhelliad oedd bod Llywodraeth Cymru yn trosglwyddo cyfrifoldeb dros bolisi a gweinyddiaeth ar gyfer tribiwnlysoedd sydd wedi'u datganoli, i'r canolbwynt hwn.

Canolbwynt

8. Roeddem wrth ein bodd pan gytunodd Llywodraeth Cymru i greu swydd i reoli'r gwaith o weithredu'r argymhellion ym mis Mawrth 2011, er mwyn datblygu strwythur ar gyfer gweinyddiaeth tribiwnlysoedd a derbyn cyfrifoldeb am gydlynu canllawiau polisi ac ymarfer cyffredinol.
9. Mae'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd wedi gallu penodi Rheolwr Gweithrediadau'r Tribiwnlys i gefnogi pennaeth yr Uned ac i weithio i nodi, datblygu a gweithredu gwelliannau i brosesau busnes, modelau gweithredu a gweithdrefnau safonol ar draws yr Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd. Mae hyn i'w groesawu, ac rydym yn cymeradwyo'r penderfyniad i ddyrannu cyllid i ganiatáu creu'r swydd bwysig hon.
10. Mae'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd wedi'i throsglwyddo i Is-adran yr Ysgrifennydd Parhaol o ganlyniad i ailstrwythuro mewnol yn Llywodraeth Cymru. Mae'r Prif Weinidog wedi ein sicrhau ni mai ef fydd yn parhau i fod yn gyfrifol am atebolrwydd democrataidd, a bydd yn parhau i fod â diddordeb brwd mewn materion yn ymwneud â chyfiawnder gweinyddol.

Trosglwyddo cyfrifoldeb

11. Yn dilyn ymarfer cwmpasu gan yr Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd, cymeradwyodd Cabinet Cymru Gynllun Gweithredu ym mis Tachwedd 2010. Roedd y Cynllun Gweithredu yn amlinellu y byddai staff sy'n cefnogi triwlynlysoedd ond sydd wedi'u lleoli yn yr is-adran polisi yn trosglwyddo, ynghyd â'r cyllidebau perthnasol, i'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd, yn unol ag argymhelliad 2.
12. Nid yw hyn yn broses hawdd, yn ymarferol, gan fod trefniadau rheoli yn amrywio o driwlynlys i driwlynlys. Felly, mae'r trefniadau ar gyfer pob triwlynlys sydd wedi'i ddatganoli wedi mynd drwy broses adolygiad mewnol, gan gasglu gwybodaeth am gyllid ac adnoddau eraill. Mae'n rhaid gweithredu'r argymhellion a wnaed gan yr adran archwilio yn dilyn yr adolygiad, cyn y gellir cwblhau'r trosglwyddo. Yn ogystal, mae camau wedi'u cymryd i safoni graddfa a chyfundrefn enwau staff yn sgil trosglwyddo i'r Uned.
13. Roeddem yn falch o gyfarfod y tîm archwilio cyn iddynt ddechrau eu hymchwiliadau, ac rydym yn cymeradwyo'r prosesau y mae'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol wedi'u defnyddio i sicrhau cysondeb ar draws cyfiawnder gweinyddol.
14. Trosglwyddodd Tribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig Cymru, Tribiwnlys Apêl Arolygwyr Cofrestredig Ysgolion a Thriwlynlys Apêl Arolygwyr Cofrestredig Addysg Feithrin i'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd ar 1 Ebrill. Roedd hyn yn garreg filltir yn natblygiad cyfiawnder gweinyddol yng Nghymru, ac yn gysail i system annibynnol a diduedd ar gyfer achosion dyfarnu.
15. Yn ystod 2011-2012, rhagwelir y bydd Panel Dyfarnu Cymru, Pwyllgor Coedwigaeth Cymru, Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru a'r Tribiwnlys Eiddo Preswyl oll yn trosglwyddo i'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd. Yn dilyn adolygiad yn ystod yr haf, bydd gweinyddiaeth y Tribiwnlys Tir Amaethyddol hefyd yn trosglwyddo i'r Uned dros y deuddeg mis nesaf.
16. Mae yna anawsterau sylweddol o ran trosglwyddo gweinyddiaeth Tribiwnlysoedd Prisio Cymru, Paneli Derbyn i Ysgolion a Phaneli Gwahardd o Ysgolion. Un anhawster yw'r ffaith nad yw Llywodraeth Cymru yn rhoi cefnogaeth weinyddol i'r triwlynlysoedd a'r paneli ar hyn o bryd. Deallwn fod papurau cwmpasu wedi'u comisiynu i symud y broses yn ei blaen. O ran Tribiwnlysoedd Prisio Cymru, cynhelir adolygiad manwl o gostau ac ystyriaethau eraill yn hydref/gaeaf 2011. Yr Ysgrifennydd Parhaol fydd yn penderfynu sut i symud ymlaen.
17. Er ein bod ni'n cydnabod yr anawsterau sy'n gysylltiedig â'r trosglwyddo, rydym yn annog yn daer fod pob cam yn cael ei gymryd i ddatrys y materion hyn ac i drosglwyddo'r triwlynlysoedd a'r paneli i'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd gyda chyn lleied o oedi â phosibl. Rydym yn ystyried bod trosglwyddo'r rhain yn hanfodol, nid yn unig er lles enw da cyfiawnder annibynnol yng Nghymru, ond er mwyn sicrhau bod defnyddwyr yn elwa o ddefnyddio rheolau a gweithdrefnau safonol ledled y wlad ac ar draws triwlynlysoedd. Yn ystod ein hymweliadau yn y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi bod yn bryderus ynghylch annibyniaeth a didueddrwydd paneli gwrandawliadau derbyn a gwahardd. Rydym ni hefyd wedi sylwi drachefn ar rai anghysondebau

yn rhai o weithdrefnau'r Tribiwnlysoedd Prisio, sy'n gofyn am newid deddfwriaethol. Byddai gweinyddiaeth o uned ganolog yn gyfle i ddatrys y problemau hyn. Hefyd, byddai trosglwyddo'r awdurdodaethau hyn yn helpu i fodloni argymhellion eraill ynghylch rhesymoli tribiwnlysoedd, a gobeithio y bydd hyn yn bosib oherwydd pwerau deddfwriaethol newydd y Cynulliad Cenedlaethol.

18. Mae Paneli Annibynnol Adolygu Penderfyniadau ar gyfer mabwysiadu a maethu'n cael eu darparu'n allanol gan Gymdeithas Mabwysiadu a Maethu Prydain ar hyn o bryd. Bydd eu statws yn cael ei adolygu pan ddaw'r contract i ben yn 2013. Mae Bwrdd canolwyr meddygol y Diffoddwyr Tân yn cael ei gontractio ar hyn o bryd hefyd, ac ni ddisgwylir y bydd yn trosglwyddo yn y dyfodol agos. Mae Paneli Annibynnol Cwynion Gwasanaethau Cymdeithasol yn cael eu hadolygu ar hyn o bryd. Un dewis sy'n cael ei ystyried yw newid y broses ar gyfer gwneud cwynion ynghylch gwasanaethau cymdeithasol yn unol ag argymhellion Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i gael un system gwyno gyffredin ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru. Disgwylir ymgynghoriad, ac mae'r Pwyllgor Cymreig yn edrych ymlaen at gyflwyno ymateb.

Hygyrchedd

19. Mae'r Pwyllgor yn ceisio cynrychioli llais defnyddwyr y system cyfiawnder gweinyddol, a hynny heb fod yn eiriolwr. O ganlyniad, roedd yr Adolygiad yn cynnwys cyfres o argymhellion gyda'r nod o sicrhau bod tribiwnlysoedd yng Nghymru'n hygyrch. Roedd yn bleser gennym nodi bod rhywfaint o gynnydd wedi'i wneud ar y rhain, er ein bod yn parhau i fod yn bryderus y bydd y mathau hyn o faterion yn llithro oddi ar agenda gweinyddwyr a gwleidyddwyr yn dilyn diddymu'r Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd.

Gwybodaeth

20. Gwnaethom nodi bod angen gwaith pellach i benderfynu pa ddulliau yw'r mwyaf effeithiol ar gyfer cyflwyno gwybodaeth i ddefnyddwyr, gan argymhell bod yr holl wybodaeth a ddarperir yn glir, yn gynhwysfawr ac yn hygyrch.
21. Deallwn fod yr Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd yn gweithio ar ddatblygu gwefan y tribiwnlysoedd ar hyn o bryd. Croesawn unrhyw ymdrechion i sicrhau bod modd dod o hyd i wybodaeth am dtribiwnlysoedd yn rhwydd a gobeithio y gwneir y gwaith hwn gyda'r defnyddiwr mewn golwg. Awgrymwn y byddai'r Uned o bosib yn ei chael yn synhwyrol cynnwys rhanddeiliaid fel cyrff cynghori cyn lansio'r wefan derfynol.

Gweithdrefnau

22. Gwnaethom awgrymu y dylai gweithdrefnau'r tribiwnlys alluogi pobl a dylent ystyried y ffaith bod anghyfartaledd rhwng y llywodraeth a defnyddiwr y tribiwnlys yn aml iawn. Rydym yn argymhell bod arweinwyr barnwrol a gweinyddwyr yn gweithio gyda'i gilydd i sicrhau bod ffurflenni a gweithdrefnau'r tribiwnlys yn glir ac yn syml i ddefnyddwyr eu deall.

23. Roedd yn bleser gennym gael y cyfle i adolygu Rheoliadau drafft Tribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig Cymru (TAAAC) yn ddiweddar. Nod y Rheoliadau oedd cyfuno ac ail-lunio'r pedwar set o reoliadau presennol sy'n berthnasol i Anghenion Addysgol Arbennig ac apelau gwahaniaethu ar sail anabledd. Roedd y Rheoliadau yn hir ac efallai y byddai o gymorth paratoi canllaw cyflym, ond roeddent yn amlwg wedi cael eu paratoi gyda defnyddwyr mewn golwg. Mae hyn yn amlwg, nid yn unig oherwydd yr iaith a ddefnyddir ond hefyd oherwydd darpariaethau sy'n caniatáu i blant sy'n apelio gael 'ffrindiau achos' gyda nhw. Mae'n rhaid cymeradwyo'r modd y canolbwyntir ar y defnyddiwr fel hyn, a gobeithio y bydd y Rheoliadau hyn yn sail i unrhyw weithdrefnau a gaiff eu cydgorio yn y dyfodol i'w defnyddio ar draws tribiwnlysoedd wedi'u datganoli.

Effeithlonrwydd ac Effeithiolrwydd

24. Datgelodd ein gwaith ymchwil ar gyfer yr Adolygiad fod yr adnoddau a'r cymorth gweinyddol sydd ar gael i dribiwnlysoedd Cymru yn amrywio'n sylweddol. Gwnaethom sylwi hefyd nad oedd llawer o gysondeb yn y dull gweithredu ar gyfer hyfforddi a gwerthuso aelodau tribiwnlysoedd. Gall y materion hyn gael canlyniadau uniongyrchol ar ddefnyddwyr ac o ran gweinyddiaeth gyhoeddus, mae'n briodol sicrhau bod adnoddau'r trethdalwyr yn cael eu defnyddio yn y modd mwyaf effeithiol. Felly, yn ogystal â sicrhau annibyniaeth a didueddrwydd ar gyfer tribiwnlysoedd yng Nghymru, byddai trosglwyddo staff gweinyddol i uned ganolog yn helpu i sicrhau gwell effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd ar draws tribiwnlysoedd yng Nghymru.

25. O ran adnoddau gweinyddol, fel a nodwyd uchod, mae'r trosglwyddo i'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd eisoes wedi dechrau a bydd yn parhau i 2011-2012. Disgwylir y bydd gan yr Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd ganolfan strategol a gweithredol yng Nghaerdydd a chanolfan weithredol arall yn Llandrindod. Gobeithio y bydd y broses archwilio fewnol a nodwyd yn gynharach yn yr adroddiad hwn yn golygu y bydd llai o anghysondeb ac y bydd gan dribiwnlysoedd batrwm clir ynghylch sut i gynyddu gallu a gwella gweithrediadau. Wrth i dribiwnlysoedd eraill drosglwyddo i'r Uned, gobeithio yr ystyrir gwneud y defnydd gorau o'r adnoddau sydd ar gael. Mae'n galonogol bod Rheolwr Gweithrediadau'r Tribiwnlys wedi sefydlu Gweithgor Diwygio'r Tribiwnlys i ystyried ymarfer gorau a bod yn gyfrwng i gyfnewid gwybodaeth a gweithredodd mewn perthynas â Diwygio'r Tribiwnlys yng Nghymru.

26. O ran hyfforddi a gwerthuso, mae Grŵp Cyswllt Tribiwnlysoedd Cymru wedi cymryd yr awenau gyda'r mater hwn. Y Barnwr Elisabeth Arfon Jones sy'n cadeirio'r grŵp, ac mae'r aelodau'n amrywiol, gan gynnwys cynrychiolwyr o weinyddiaeth a barnwriaeth tribiwnlysoedd sydd wedi'u datganoli ac nad ydynt wedi'u datganoli, sydd ar waith yng Nghymru.

27. Yn yr Adolygiad, gwnaethom ddadlau o blaid creu grŵp lle byddai arweinwyr barnwrol a gweinyddwyr o bob tribiwnlys sydd wedi'i ddatganoli yn gallu cyfarfod. Er nad ydym yn teimlo bod y grŵp Cyswllt yn cyd-fynd â'r disgrifiad hwn yn gyfan gwbl, rydym yn ei groesawu'n fawr fel cyfrwng cadarnhaol ar gyfer newid yng Nghymru. Mae cynrychiolydd o'r Pwyllgor yn mynd i gyfarfodydd y grŵp Cyswllt, ac rydym wedi darparu manylion y cwestiynau y gwnaethom eu gofyn i

dribiwnlysoedd yn ystod yr Adolygiad i'r grŵp Cyswllt. Rydym yn edrych ymlaen at weld pob tribiwnlys yng Nghymru'n gweithio'n agosach i sicrhau dull gweithredu mwy cyson a chynhwysfawr o ran hyfforddi, a gobeithio y bydd y grŵp hwn yn mynd i'r afael â materion eraill sydd o ddiddordeb cyffredin megis lleoliadau'r gwrandawliadau.

Cydlyniaeth

28. Nid oeddem am i'r Adolygiad edrych yn ôl yn unig a datrys yr anawsterau a'r anghysondebau a achoswyd gan ddatblygiad tameidiog cyfiawnder gweinyddol; roeddem yn gobeithio y byddai'n arwydd o ddull gweithredu newydd, cydlynol o ran cyfiawnder gweinyddol yng Nghymru. Fel rhan o hyn, gwnaethom sylwi bod angen canllawiau i sicrhau nad oedd tribiwnlysoedd yng Nghymru yn parhau i ddatblygu mewn ffordd ad hoc a distrwythur.

Tribiwnlys y Gymraeg

29. Pasiodd y Cynulliad Cenedlaethol Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, i ddarparu ar gyfer creu Tribiwnlys y Gymraeg. Dyma fydd y tribiwnlys cyntaf i gael ei greu yng Nghymru ers sefydlu'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd, ac rydym yn credu bod hon yn foment bwysig, yn gyfle i ddangos i ddinasyddion Cymru ac arsylwyr yn rhannau eraill y DU bod yr egwyddorion a ymgorfforir yn ein Hadolygiad yn cael eu rhoi ar waith.

30. Roeddem yn pryderu am ddau bwynt yn ymwneud â'r Mesur, gyda'r ddau bwynt yn ymwneud â gofid cyffredinol y gellid creu'r argraff nad yw Cymru'n cymryd yr angen i sicrhau annibyniaeth swyddi barnwyr a dyfarnwyr oddi ar y llywodraeth o ddifrif. Roeddem hefyd yn bryderus nad oedd yn amlwg ar unwaith bod negeseuon yr Adolygiad wedi cael eu derbyn a'u deall yn llawn.

31. Ein pryder cyntaf oedd y mecanweithiau a ddilynir i benodi barnwyr i'r Tribiwnlys. Roeddem yn siomedig nad oedd y mesur yn cynnwys cyfeiriad amlwg at ddefnyddio proses benodi ddiuedd ac annibynnol ar gyfer dethol aelodau tribiwnlysoedd. Ym mharagraff 71 o'r Adolygiad, gwnaethom awgrymu y gellid cael proses agored a diduedd gan un ai ddefnyddio mecanwaith penodiadau barnwrol megis y Comisiwn Penodiadau Barnwrol neu fecanwaith penodiadau cyhoeddus Llywodraeth Cymru.

32. Yn dilyn cyfarfodydd gyda'r Prif Weinidog a swyddogion, rydym wedi derbyn sicrwydd bod Llywodraeth Cymru'n parchu'r angen cyfansoddiadol i sicrhau bod y farnwriaeth yn parhau i fod yn annibynnol. Rydym yn edrych ymlaen at y trafodaethau yn y dyfodol i benderfynu ar y mecanweithiau mwyaf priodol er mwyn sicrhau penodiadau annibynnol, teg a diduedd.

33. Yr ail beth oedd yn peri pryder i ni oedd y ffaith bod rhywfaint o ddadlau wedi bod cyn i'r Mesur gael ei basio ynghylch a oedd y Mesur yn cydfynd â'r ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a'r Ombwdsmon Seneddol a Gwasanaeth Iechyd.

34. Er mwyn i'r Ombwdsmyrn hyn gyflawni eu dyletswyddau statudol, ac er mwyn sicrhau bod y cyhoedd yn hyderus ynghylch cyflawnder eu cynlluniau, mae'n hanfodol bod y swyddi yn amlwg yn annibynnol ar y llywodraeth. Yn ogystal, gallai unrhyw anghydnawsedd rhwng darnau o deddfwriaeth gymhlethu'r ffordd y mae Cymru yn rheoli ei materion ei hun yn y dyfodol.
35. Mae'r materion hyn yn tanlinellu'r ffaith bod gwaith i'w wneud o hyd cyn y gellir dweud bod cyfiawnder gweinyddol yng Nghymru yn gweithredu mewn modd cyson a chydlynol. Mae'n hanfodol ein bod ni'n cael cydrannau unigol y system yn iawn, megis sicrhau penodiadau annibynnol i driwlysoedd. Mae'n rhaid i ni hefyd sicrhau bod cyfiawnder gweinyddol yn cael ei drin fel system, a bod y cysylltiadau rhwng driwlysoedd, ombwdsmyrn a chwynion yn cael eu deall a'u parchu.
36. Rydym yn deall y gall fod newidiadau deddfwriaethol yn angenrheidiol er mwyn newid y mecanweithiau penodi cyfredol ac amrywiol ar gyfer aelodau a barnwriaeth driwlysoedd yng Nghymru. Fodd bynnag, rydym yn annog Llywodraeth Cymru i roi blaenoriaeth i'r gwaith hwn, a sicrhau bod cynsail clir – sy'n amlwg yn diogelu annibyniaeth y farnwriaeth – i driwlysoedd eraill ei dilyn.
37. Byddwn yn parhau i annog llywodraeth Cymru i geisio datrys yr anawsterau a achoswyd gan y Mesur, a gobeithio y deuir o hyd i ateb ymarferol.

Blaenoriaeth 2: Annog polisi ac ymarfer cydlynol ar gyfer cyfiawnder gweinyddol

38. Fel y nodwyd uchod, sicrhau cydlyniaeth datblygiad cyfiawnder gweinyddol oedd un o nodau allweddol yr Adolygiad. Fodd bynnag, nid yw tribiwnlysoedd sydd wedi'u datganoli yn gweithio mewn gofod. Mae cyfiawnder gweinyddol yng Nghymru hefyd yn cynnwys tribiwnlysoedd nad ydynt wedi'u datganoli, ombwdsmyrn, ymdrin â chwynion a'r broses benderfynu wreiddiol.

Ymweliadau

39. Fel Pwyllgor, rydym yn casglu llawer o'n gwybodaeth drwy ymweliadau a'r rhaglen ymgysylltu. Mae o gymorth i ni weld cyfiawnder gweinyddol o safbwynt y defnyddiwr, gan ddwyn ein sylw at feysydd lle ceir enghreifftiau o ymarfer da neu lle gellid bod materion sydd angen eu datrys. Rydym yn anfon adroddiad ynghylch yr ymweliad at farnwr y tribiwnlys a'r Llywydd ar ôl pob ymweliad, ac rydym yn dilyn unrhyw faterion systematig – sy'n berthnasol i weithdrefn neu bolisi – yr ydym ni'n teimlo sy'n niweidiol i gyflawni cyfiawnder gweinyddol yn effeithiol.

Llythyr at Awdurdodau Lleol

40. Ym mis Awst 2010, gwnaethom benderfynu ysgrifennu at awdurdodau lleol yng Nghymru i rannu rhai o'n sylwadau cyffredinol. Roedd yr holl faterion a nodwyd wedi codi yn ystod ein hymweliadau â phaneli apelau derbyn i ysgolion a cheisiadau am wybodaeth ganddynt, er bod rhai pryderon tebyg wedi'u nodi mewn gwrandawriadau tribiwnlys eraill a drefnwyd gan awdurdodau lleol.
41. Roedd ein pryder cyntaf yn gysylltiedig ag apelau a wnaed yn y Gymraeg. Gwnaethom nodi bod Deddf yr Iaith Gymraeg 1993 yn rhoi'r sector cyhoeddus dan ddyletswydd i drin y Gymraeg a'r Saesneg ar y sail eu bod yn gyfartal, wrth ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd yng Nghymru. O ganlyniad, bydd gan yr holl awdurdodau lleol yng Nghymru Gynllun Iaith Gymraeg, a ddylai nodi'r safonau ar gyfer ymdrin â gohebiaeth a chyfarfodydd yn y Gymraeg. Roeddem yn bryderus nad oedd apelau derbyn i ysgolion a wnaed yn y Gymraeg yn cael eu trin mewn ffordd ddigonol bob amser. Er enghraifft, roedd yn destun pryder ein bod wedi gweld enghreifftiau lle nad oedd dogfennau wedi cael eu cyfieithu i aelodau'r panel. Roeddem o'r farn bod y math hwn o ddigwyddiad yn peri risg gwirioneddol i gyfiawnder yr unigolion dan sylw, ac yn argymhell yn gryf bod yr holl awdurdodau lleol yn adolygu eu gweithdrefnau.
42. Gwnaethom hefyd nodi ein bod wedi sylwi bod rhywfaint o ddryswch ynghylch y sefyllfa gyfreithiol ynghylch lleoliadau ar gyfer apelau addysgol. Mae Cod Llywodraeth Cymru ar gyfer Apelau Derbyn i Ysgolion (2009) yn nodi:
- Ac ystyried y pwyslais ar annibyniaeth y broses apêl, rhaid defnyddio lleoliad niwtral i wrando'r apêl. Rhaid i gyllid a ddirprwyir i awdurdodau derbyn ar gyfer apelau ddarparu ar gyfer costau fel hyn, er y gallai Awdurdodau Lleol ddarparu lleoliad addas, os yw hynny'n well gan ysgolion.

43. Gwnaethom ddefnyddio'r llythyr i esbonio y dylid cynnal pob apêl addysgol mewn lleoliadau hygyrch a chyfforddus sy'n annibynnol ar unrhyw un o'r partïon sy'n dod i'r gwrandawriad. Roeddem ni'n cydnabod efallai y gallai awdurdodau lleol fod eisiau defnyddio eu hadeiladau eu hunain fel lleoliadau, gan mai dyma fyddai'r gwerth gorau i'r trethdalwyr yn aml. Fodd bynnag, pan wneir penderfyniad o'r fath, byddem yn disgwyl na fyddai'r adeilad a ddewisir yn cael ei ddefnyddio ar gyfer staff addysg hefyd. Yn yr un modd, nid ydym yn ystyried bod Neuadd y Sir yn lleoliad cwbl niwtral, a phetai penderfyniad yn cael ei wneud i gynnal cyfarfod mewn Neuadd y Sir, byddai'n rhaid cymryd camau i sicrhau nad yw wedi'i leoli ger swyddfeydd staff addysg.
44. Roedd y mater olaf a godwyd gennym yn ymwneud â defnyddio clercod ar gyfer apelau. Unwaith eto, gwnaethom edrych ar y darpariaethau perthnasol yng Nghod Apelau Derbyn i Ysgolion, Llywodraeth Cymru:
- Dylai Awdurdodau Lleol a Llywodraethwyr gan amlaf edrych y tu allan i'w staff eu hunain am bobl sydd â phrofiad perthnasol yn gweithio fel clerc pwyllgor proffesiynol neu gynghorydd cyfreithiol neu am bobl sydd â phrofiad yn cynnal ymchwiliadau neu wrandawiadau disgyblu.
45. Mae'r Cod yn nodi y dylai Awdurdodau Lleol a llywodraethwyr ysgol geisio edrych y tu allan i'w staff eu hunain am glercod ar gyfer gwrandawiadau. Mae'r ddyletswydd hon yn llai llym na'r un cyfatebol ynghylch lleoliadau niwtral; er ei bod yn glir y dylai'r Awdurdod Lleol barhau i gymryd pob cam rhesymol i geisio peidio â defnyddio eu staff eu hunain. Byddai risg y byddai penodi unigolyn sy'n gweithio fel clerc i'r awdurdod lleol yn creu argraff o ragfarn.
46. Roeddem yn falch o dderbyn ymateb gan y rhan fwyaf o'r awdurdodau lleol, yn amlinellu'r gweithdrefnau sydd ganddynt yn eu lle. Trafodwyd y mater yng nghyfarfod y Grŵp Swyddogion Derbyn Cymru Gyfan yn ogystal. Fodd bynnag, fel a nodwyd yn yr adroddiad hwn yn flaenorol, rydym yn parhau i fod yn bryderus ynghylch gweithrediad paneli derbyn a gwahardd addysg, ac yn credu y dylid cymryd camau i sicrhau bod gweinyddiaeth y paneli hyn yn cael eu trosglwyddo i'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynsoedd cyn gynted â phosibl.

Lleoliadau ar gyfer Tribiwnlysoedd Adolygu Iechyd Meddwl

47. Mae Cod Ymarfer Iechyd Meddwl Cymru yn nodi y dylai gweinyddwyr ysbytai ddarparu lleoliad addas ar gyfer gwrandawiadau tribiwnlysoedd, ac mae'n esbonio:
- Dylai ystafell y gwrandawriad fod yn breifat, yn dawel ac yn lân, dylai fod yn ddigon mawr, a dylai fod wedi'i dodrefnu'n briodol.... Dylid sicrhau bod modd i'r claf fynd i ystafell ar wahân i gynnal unrhyw drafodaethau preifat a allai fod yn angenrheidiol, er enghraifft, trafodaethau â'i gynrychiolydd. Yn ogystal, rhaid i aelodau'r tribiwnlys fedru trafod eu penderfyniad yn breifat.
48. Rydym wedi ymweld â nifer o wrandawiadau Tribiwnlysoedd Adolygu Iechyd Meddwl dros y flwyddyn ddiwethaf. Er bod rhai wedi bodloni'r safonau hyn i gyd, rydym wedi bod yn bryderus ynghylch pa mor addas oedd lleoliadau eraill a ddefnyddiwyd.
49. Gwnaethom ysgrifennu at Lywydd y Tribiwnlys i ofyn a oedd gweinyddwyr ysbytai yn cael gwybod am eu dyletswyddau o dan y

Cod Ymarfer yn rheolaidd, ac a oeddent yn derbyn manyleb manylach ynghylch yr ystafell i'w helpu i sicrhau bod yr ystafelloedd y byddant yn eu dewis yn addas i'r pwrpas. Yna, roeddem yn gallu trafod y mater hwn gyda'r gweinyddwyr yn y Tribiwnlys. Esboniwyd, er nad oedd y Llywydd yn gallu gwneud Cyfarwyddiadau Ymarfer i'r perwyl hwn, roedd y Tribiwnlys yn bwriadu rhoi rhagor o wybodaeth i'r holl fyrddau iechyd lleol ynghylch y safonau y dylai ystafell eu bodloni cyn y gellir ei defnyddio i gynnal gwrandawiadau.

Tribiwnlys Haen Gyntaf (Nawdd Cymdeithasol a Chynnal Plant)

50. Rydym wedi mynd i nifer o wrandawiadau Nawdd Cymdeithasol a Chynnal Plant. Mewn un gwrandawiad, tynnwyd ein sylw at y ffaith bod camgymeriad yn y papurau profforma a ddarperir i hawlwyd, a allai fod yn ddryslyd i rai. Gwnaethom nodyn o hyn yn ein hadroddiad ymweliad, a anfonwyd at Lywydd y Siambwr Hawl Cymdeithasol.
51. Ar ôl derbyn copi o'r adroddiad ymweliad, ysgrifennodd y Llywydd atom i ddweud ei fod wedi gofyn am gael ymchwilio i'r mater hwn, a'i gywiro pe bai angen. Ers hynny, cawsom wybod bod yr Adran Gwaith a Phensiynau wedi diwygio'r ffurflen, gan ddileu unrhyw ddrysych i'r hawlwyd.

Tribiwnlys Cosbau Traffig

52. Cawsom wybod bod y Tribiwnlys Cosbau Traffig wedi dechrau cynnig yr opsiwn i apelyddion gynnal eu gwrandawiadau apêl dros y ffôn, ac roeddem yn falch o allu 'gwrando' ar nifer o wrandawiadau.
53. Ar ddiwedd un gwrandawiad, gwnaethom sylwi bod un parti a'i gynrychiolydd yn parhau i fod wedi cysylltu â'r lein ffôn, ac yn cynnal trafodaeth breifat ar ôl i'r dyfarnydd adael yr alwad. Nid oeddem yn ystyried bod hyn yn briodol, ac rydym wedi cyngori'r tribiwnlys i sicrhau bod pob parti'n datgysylltu ar yr un pryd.
54. Er gwaethaf hyn, roeddem o'r farn bod y gwrandawiadau'n cael eu cynnal yn dda ac yn effeithlon bob tro. Roeddem hefyd o'r farn bod defnyddio gwrandawiad dros y ffôn yn briodol i'r math o achos dan sylw. Rydym yn cymeradwyo'r math hwn o ddull i dribiwnlysoedd eraill, fel ffordd effeithlon ac effeithiol o ymdrin â rhai mathau o achosion.
55. Roedd gwefan y Tribiwnlys Cosbau Traffig, sy'n hawdd ei ddefnyddio, wedi creu argraff arnom ni hefyd. Mae'r adran sy'n caniatáu i ddefnyddwyr wyllo fideos sy'n dangos iddynt beth y gallent ei ddisgwyl o wrandawiad tribiwnlys yn arbennig o fuddiol.

Tribiwnlysoedd Prisio

56. Fel y nodwyd uchod, mae ymweliadau diweddar â Thribiwnlysoedd Prisio wedi peri i ni sylwi ar anghysondeb yn eu gweithdrefnau. Daethom i wybod bod nifer fawr o achosion gerbron y tribiwnlys yno o ganlyniad i'r ffaith bod asiantwyr yr apelyddion heb ddychwelyd y gwaith papur priodol ar ôl cytuno ar setliad â'r Swyddog Rhestru. Roedd hyn yn golygu bod gofyn i'r tribiwnlys ystyried yr achos, yna ei wrthod. Er ein bod yn deall bod angen cau pob achos yn ffurfiol, roeddem yn meddwl tybed a fyddai'n bosib canfod ffordd fwy perthnasol a chost effeithiol o ymdrin â'r achosion hyn yn hytrach na chynnull gwrandawiad llawn o'r tribiwnlys.

57. Esboniodd Prif Weithredwr Gwasanaeth Tribiwnlys Prisio Cymru i ni y byddai angen gwneud newidiadau deddfwriaethol er mwyn newid y broses ar gyfer cau'r mathau hyn o achosion. Gobeithio y byddwn yn gweld y tribiwnlysoedd hyn yn trosglwyddo i'r Uned Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd yn y dyfodol agos. Yn y cyfamser, hoffem awgrymu y dylai fod yn bosib i Dribiwnlys Prisio Cymru fabwysiadu proses nad yw'n annhebyg i'r gwrandawiadau dros y ffôn a gynhelir gan y Tribiwnlys Cosbau Traffig. Gan ei bod yn angenrheidiol mai tribiwnlys sy'n cau'r achosion hyn, gallai fod yn fwy effeithlon o ran amser ac arian i gynnal y gwrandawiadau hyn dros y ffôn yn hytrach nag wyneb yn wyneb.

Cyfarfodydd

58. Yn ogystal ag ymweld â thribiwnlysoedd, rydym wedi ceisio mynd i'r afael â materion cyfiawnder gweinyddol ehangach drwy gyfarfod â nifer o randdeiliaid ar draws y system.

Pennaeth y Tîm Polisi Plant Agored i Niwed

59. Ymunodd Ms Davies, Pennaeth y Tîm Polisi Plant Agored i Niwed yng Nghymru â ni yn ein cyfarfod ym mis Gorffennaf 2010, i drafod y Paneli Adolygu Annibynnol ar gyfer penderfyniadau ynghylch maethu a mabwysiadu. Yn ein hadroddiad yn 2009-2010, gwnaethom nodi bod aelodau wedi arsylwi rhai o wrandawiadau cynnar y paneli hyn a bod ganddynt nifer o bryderon difrifol.

60. Nododd Ms Davies bod gweinyddiaeth y panel wedi'i allanoli i Gymdeithas Mabwysiadu a Maethu Prydain (BAAF) ers hynny, a bod hyn yn golygu bod y llunwyr polisi a'r llunwyr penderfyniadau wedi'u gwahanu erbyn hyn. Ychwanegodd bod pob aelod o'r panel yn mynd drwy broses recriwtio allanol BAAF, a bod y contract yn gwahardd cyfreithwyr llywodraeth yn benodol rhag bod yn aelod ar y panel.

61. Gwnaethom groesawu'r camau hyn i sicrhau gwell didueddrwydd ac annibyniaeth ar gyfer y paneli. Fodd bynnag, roeddem yn parhau i fod yn bryderus bod rhywfaint o ddryswch ynghylch natur a rôl y paneli hyn o hyd, gan fod ymweliadau â gwrandawiadau panel yn fwy diweddar wedi creu'r argraff bod aelodau'r panel yn ystyried bod y gwrandawiaid yn debycach i gynhadledd achos na phroses farnwrol. Roeddem yn teimlo nad oedd y Canllawiau a ddarparwyd yn helpu hyn. Roeddem yn ddiolchgar i Ms Davies am gytuno i edrych i mewn i'r mater hwn ymhellach.

Comisiwn y Gyfraith

62. Ymunodd Frances Patterson CF, Comisiynydd y Gyfraith Gyhoeddus â ni yn ein cyfarfod ym mis Hydref 2010, yn ogystal ag aelodau o'i thîm a oedd wedi bod yn gweithio ar eu hymgyngoriad diweddar ar Ombwdsmy'n Gwasanaethau Cyhoeddus.

63. Deilliodd yr ymgynghoriad o waith cynharach gan Gomisiwn y Gyfraith ar wneud iawn gweinyddol, ac, yng nghyswllt Cymru, gwnaed cynigion mewn perthynas â'r Comisiynydd Gweinyddiaeth Seneddol ac Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

64. Gwnaethom drafod nifer o'r cynigion, a chytuno i gyflwyno ein sylwadau i'r ymateb i'r ymgynghoriad a fyddai'n cael ei baratoi gan y prif Gyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd. Yn yr ymateb hwnnw, gwnaethom ddadlau o blaid cael adolygiad ehangach o ombwdsmyrn gwasanaethau cyhoeddus a'u perthynas â'r system cyfiawnder gweinyddol gyfan. Yn ei adroddiad terfynol, argymhellodd Comisiwn y Gyfraith adolygiad eang hefyd.

Comisiynydd y Gronfa Gymdeithasol

65. Cyfarfu'r Cadeirydd â Karamjit Singh, Comisiynydd y Gronfa Gymdeithasol, i drafod y Mesur Diwygio Lles. Roedd y Mesur yn cynnig newidiadau i'r cynllun cronfa gymdeithasol, gan gynnwys gwneud darpariaeth i ddiddymu swydd Comisiynydd y Gronfa Gymdeithasol a'r Gwasanaeth Adolygu Annibynnol y mae'n ei arwain.

66. Roedd y Pwyllgor yn siomedig nodi'r newidiadau hyn, ac yn dymuno mynegi ei bryderon y byddai'r ymarfer da a'r dull arloesol o ddatrys anghydfodau a ddatblygwyd gan y Gwasanaeth Adolygu Annibynnol yn cael eu colli.

67. Mae Cadeirydd y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd, Richard Thomas, yn mynd ar drywydd y mater hwn ar ran y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd cyfan, ac mae wedi ysgrifennu at yr Ysgrifennydd Gwladol dros Waith a Phensiynau i annog cymryd camau i gadw'r arbenigedd o fewn y model Gwasanaeth Adolygu Annibynnol a staff y Gwasanaeth Adolygu Annibynnol.

68. Rhagwelir y bydd Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar sut i ddisodli'r cynllun cronfa gymdeithasol yng Nghymru. Mae'r Pwyllgor yn edrych ymlaen at ystyried cynlluniau Llywodraeth Cymru, ac yn gobeithio y bydd unrhyw fecanwaith ar gyfer gwneud penderfyniadau yn caniatáu ar gyfer adolygu'r penderfyniad, gan barhau i allu gwneud iawn pan fo angen. Rydym yn cymeradwyo Egwyddorion y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd ar gyfer Cyfiawnder Gweinyddol a'r adroddiad 'Cywir y Tro Cyntaf' fel man cychwyn defnyddiol ar gyfer llunwyr polisi yn y maes hwn.

Sefydliadau Cyngor a Chyfarwyddyd

69. Yn yr Adolygiad, roeddem yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cynnal adolygiad o'r cyngor cyffredinol ac arbenigol sydd ar gael yng Nghymru, gan edrych ar ansawdd y cyngor a nodi unrhyw fylchau yn y ddarpariaeth. Roeddem yn gobeithio y byddem yn gallu helpu gyda'r prosiect hwn drwy gychwyn ymchwiliad i'r cyngor, y cyfarwyddyd a'r gynrychiolaeth sydd ar gael ac ansawdd hynny ledled Cymru. Rhagwelwyd y byddem mewn sefyllfa i gomisiynu partner i weithio gyda ni ar y prosiect mapio hwn yn hytrach na chynnal ymchwil empirig ein hunain. Yn anffodus, ni fu'n bosib dechrau'r prosiect hwn oherwydd y cyfyngiadau ariannol a osodir ar y sefydliad.

70. Rydym yn parhau i weld hwn fel mater arwyddocaol, yn arbennig gan ein bod yn bryderus y bydd dinasyddion Cymru o dan anfantais sylweddol o ganlyniad i doriadau i wasanaethau cyhoeddus yn ystod y misoedd a'r blynyddoedd nesaf, gan gynnwys toriadau i gymorth cyfreithiol. Nid yn unig mae cyngor a chyfarwyddyd yn ddefnyddiol i'r unigolyn dan sylw, ond gallai methu â sicrhau bod unigolion yn cael cyngor cyfreithiol osod baich ar y wladwriaeth hefyd, oherwydd gallai

tribiwnlysoedd gael trafferth wrth ymdopi ag apelyddion dryslyd, heb baratoi.

71. Gwnaethom gyfarfod cynrychiolwyr o'r Comisiwn Gwasanaethau Cyfreithiol, Llais Defnyddwyr a Chyngor ar Bopeth Cymru i drafod y pryderon hyn. Roedd y tri sefydliad yn cytuno â'n hasesiad, ond nid oeddent mewn sefyllfa i fwrw ymlaen â'r prosiect.
72. Rydym yn cydnabod bod Llywodraeth Cymru wedi cymryd camau i wella mynediad at gyngor, gyda grant i Gyngor ar Bopeth Cymru yn 2009 i greu un llinell gymorth. Ar wahân i hynny, rydym yn cymeradwyo gwaith Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a fydd yn ceisio darparu rhestr ryngweithiol o'r cyngor sydd ar gael fel rhan o'i system gyfeirio cwynion cyffredin.
73. Fodd bynnag, mae prinder gwybodaeth ynghylch y cyngor sydd ar gael i unigolion yng Nghymru o hyd. Rydym yn gobeithio y bydd Llywodraeth Cymru yn parhau i fod yn effro i'r risg a ddaw yn sgil y diffyg gwybodaeth, felly rydym yn ailadrodd ein hargymhelliad bod Llywodraeth Cymru yn cynnal adolygiad cynhwysfawr o'r ddarpariaeth o gyngor a chyfarwyddyd sydd ar gael yng Nghymru a bod hynny'n cael blaenoriaeth.

Ymgynghoriadau

74. Yn ogystal â'r rheini a nodir mewn man arall yn y ddogfen hon, dros y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi ymateb i nifer o geisiadau ymgynghori ffurfiol o dan Ran 3, Atodlen 7, Deddf Tribiwnlysoedd, Llysoedd a Gorfodaeth 2007.
75. Gofynnwyd i ni am y Rheoliadau i ddiwygio Rheoliadau Tir Halogedig (Cymru) 2006. Byddai'r Rheoliadau diwygio yn newid pob cyfeiriad at y Tribiwnlys Tiroedd i gyfeirio at Uwch Dribiwnlys. Roedd hyn er mwyn adlewyrchu'r ffaith bod y Tribiwnlys Tiroedd wedi cael ei ddi-ddymu ym mis Mehefin 2009 a bod ei swyddogaethau wedi trosglwyddo i Siambwr Tiroedd yr Uwch Dribiwnlys. Roeddem yn fodlon gyda'r newidiadau arfaethedig.
76. Gofynnwyd i ni hefyd wneud sylwadau am y Gorchymyn Trwyddedu Morol (Sanctsiynau Sifil) (Cymru) 2011 a'r Rheoliadau Trwyddedu Morol (Apelau Hysbysiadau) (Cymru) 2011. Gwnaethom ofyn un cwestiwn mewn ymateb i'r cais hwn. O dan y Gorchymyn Sanctsiynau Sifil (28(2)(b)) a'r Rheoliadau Apelau Hysbysiadau (5(1)(b)), mae baich y prawf ar y Tribiwnlys Haen Gyntaf mewn achosion nad ydynt yn golygu cyflawni trosedd. Roedd yn ymddangos yn ddryslyd yn gyfansoddiadol i ni nad oedd baich y prawf yn cael ei osod, ond yn hytrach bod y penderfyniad yn cael ei adael i'r farnwriaeth. Gwnaethom ofyn a oedd unrhyw gynsail neu reswm penodol dros y math hwn o ddarpariaeth. Dywedwyd wrthym fod y darpariaethau yn seiliedig ar Orchymyn Sanctsiynau Sifil Amgylcheddol 2010 ac yn adlewyrchu'r iaith yn y Gorchymyn hwnnw yn syml. Nid oeddem yn credu bod hwn yn rheswm digonol dros adael mater mor bwysig heb ei benderfynu, a gwnaethom awgrymu diwygio'r darpariaethau.
77. Gwnaethom hefyd sylw ar Fesur Addysg y Cynulliad. Roeddem yn credu bod y Mesur yn rhoi cyfle i'w wneud yn orfodol i lywodraethwyr

ysgol dderbyn hyfforddiant ar y prosesau a'r apelau derbyn i ysgolion a gwahardd o ysgolion. Gwnaethom hefyd nodi bod gan yr Ombwdsmon Awdurdod Lleol yn Lloegr awdurdodaeth i ymchwilio i rai cwynion penodol ynghylch materion sy'n berthnasol i ysgolion, fel derbyn a dyrannu, gwahardd a chludiant ysgolion. Yng Nghymru, nid oes hawl cyfatebol i gwyno i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Yng ngoleuni'r effaith hirdymor y gall penderfyniadau ynghylch addysg ei gael ar y plentyn dan sylw, mae'n bwysig bod rhieni a phlant yn troi at gorff annibynnol i ddelio â chwynion lle bo angen. Roedd y Mesur yn rhoi cyfle i wneud iawn am yr anghysondeb hwn.

Blaenoriaeth 3: Cywir y Tro Cyntaf

78. Yn ein hadolygiad, gwnaethom nodi gwella'r broses benderfynu wreiddiol fel blaenoriaeth ar gyfer cyfiawnder gweinyddol. Cytunodd y prif Gyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thribiwnlysoedd, ac un o'i brosiectau ar gyfer 2010-2011 oedd edrych ar sut i sicrhau bod penderfyniadau sy'n ymwneud ag unigolion yn 'Gywir y Tro Cyntaf'. Cyhoeddwyd adroddiad y prosiect ym Mehefin 2011.
79. Yn y lle cyntaf, roedd y Cadeirydd yn cynrychioli ein Pwyllgor ar y grŵp prosiect. Fel rhan o'r prosiect hwn, aeth ar ymweliad i Gymdeithas Adeiladu'r Principality, y sefydliad ariannol cwbl Gymreig mwyaf, i ddysgu am eu ffordd hwy o ymdrin â chwynion. Er nad oedd yr ymweliad yn cael ei gynnwys fel astudiaeth achos ffurfiol yn yr adroddiad, roedd yr wybodaeth a gafwyd o'r ymweliad o fudd i gyfrannu at ddealltwriaeth y grŵp o bwysigrwydd cwynion i sefydliadau.
80. Ar ôl cyhoeddi'r adroddiad, rydym wedi bod yn awyddus i weithio allan sut y gellir addasu'r adroddiad a'i argymhellion i gyd-fynd â'r sefyllfa yng Nghymru. Yn ein cyfarfod ym mis Mehefin 2011, cawsom drafodaeth agoriadol â chynrychiolwyr o Lywodraeth Cymru, gan gytuno i gynnal trafodaeth bellach ym mis Hydref 2011, lle bydd cynrychiolwyr o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn ymuno â ni.

Atodiad A:

Aelodaeth Y Pwyllgor Cymreig

Adrian Webb, Cadeirydd

Is-ganghellor Cyntaf Prifysgol Morgannwg o 1992-2005. Cadeirydd Ymddiriedolaeth GIG Pontypridd a Rhondda; Cyfarwyddwr Anweithredol Llywodraeth Cynulliad Cymru hyd at fis Mawrth 2008. Cadeirydd Bwrdd Cyflogaeth a Sgiliau Cymru a Chomisiynydd Cymru ar Gomisiwn y DU dros Gyflogaeth a Sgiliau. Aelod o Gyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd o fis Mai 2008 a Chadeirydd y Pwyllgor Cymreig o fis Mehefin 2008.

Gareth Lewis

Aelod o'r Tribiwnlys Apêl Cyflogaeth a chadeirydd annibynnol y Cynulliad Cenedlaethol ar gyfer adolygu penderfyniadau ynghylch cyllido gofal iechyd parhaus yn ôl-weithredol. Roedd yn arfer bod yn Gyfarwyddwr rhan amser yn Swyddfa'r Dyfarnwr Annibynnol dros Addysg Uwch, Ysgrifennydd Coleg Prifysgol Caerdydd a Dirprwy Bennaeth a Chlerc Bwrdd Coleg Brenhinol Cerdd a Drama Cymru.

Bob Chapman

Ymgynghorydd rheoli rhan-amser sy'n gweithio yn y sector cyfreithiol yn bennaf ac aelod o Fwrdd Llais Defnyddwyr Cymru. Ar ôl gweithio mewn Canolfannau Cyngor ar Bopeth ac Unedau Hawliau Lles mewn awdurdodau lleol am 25 mlynedd, ymunodd â'r Comisiwn Gwasanaethau Cyfreithiol lle daeth yn Gyfarwyddwr Cymru dros dro cyn ymddeol yn gynnar.

Rhian Williams-Flew

Gweithiwr cymdeithasol cofrestredig ac mae wedi cymhwyso fel nyrs gofrestrdig iechyd meddwl. Mae'n Gomisiynydd Deddf Iechyd Meddwl ar gyfer y Comisiwn Ansawdd Gofal, Adolygydd Deddf Iechyd Meddwl ar gyfer Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru ac aelod o'r Tribiwnlys Haen Gyntaf (Iechyd Meddwl) yn Lloegr. Arferai weithio ar ei liwt ei hun yn ymchwilio i gwynion a wnaed gan ofalwyr a defnyddwyr gwasanaethau cymdeithasol, ac fel Arolygydd Rheoliadol ar gyfer y Comisiwn Arolygu Gofal Cymdeithasol.

Peter Tyndall

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Aelod Ex Officio o Bwyllgor Cymreig y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd. Roedd yn Brif Weithredwr Cyngor Celfyddydau Cymru rhwng 2001 a 2008 ac yn Bennaeth Addysg a Materion Cyfoes yng Nghymdeithas Llywodraeth Leol Cymru cyn hynny..

Ann Abraham

Ombwdsmon Seneddol y DU ac Ombwdsmon y Gwasanaethau Iechyd ar gyfer Lloegr. Aelod Ex officio o'r Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynlysoedd a'i Bwyllgor Cymreig a'i Bwyllgor yn yr Alban. Aelod Ex officio o'r Comisiwn dros Weinyddu Lleol yn Lloegr.

Atodiad B: Costau'r Pwyllgor Cymreig

Y Pwyllgor Cymreig

	2009-10	2010-11
Costau Staff ¹	50,479	32,664
Taliadau Cadw Aelodau ²	19,385	19,491
Costau Teithio Aelodau, ac ati ³	4,840	3,311
Costau Cyfarfodydd ⁴	2,581*	1,240*
Costau Cynhadledd ⁵	4,101*	-
Costau gweinyddol, gan gynnwys nwyddau swyddfa, stampiau ⁶	-	-
Cyfansymiau	81,386*	56,706*

¹ Mae aelod o staff yn gweithio yn Llundain fel Ysgrifennydd i'r Pwyllgor Cymreig ac yn rhoi cymorth gweinyddol arall.

² Mae aelodau o'r Pwyllgor Cymreig yn cael tâl cadw o £6,408 yn seiliedig ar 22 diwrnod o waith y flwyddyn. Mae Cadeirydd y Pwyllgor yn cael cyflog o £28,025 gan gynnwys ei wasanaeth ar y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynsoedd a rhoddir cyfrif amdano yn ei Adroddiad Blynnyddol.

³ Treuliau aelodau am ddod i gyfarfodydd y Pwyllgor, ymweld â thriwlynsoedd a mynd i ddigwyddiadau eraill.

⁴ Cost llogi ystafelloedd, ac ati, ar gyfer cyfarfodydd y pwyllgor.

⁵ Cost Cynhadledd y Pwyllgor Cymreig 'Cyfiawnder Gweinyddol yng Nghymru: Canolbwyntio ar y Dinesydd'.

⁶ Mae'r Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynsoedd yn gyfrifol am y costau gweinyddol ac ni ellir eu nodi ar wahân.

* Nid yw'r gwariant o dan droednodiadau 4 a 5 yn cael eu nodi ar wahân yn y tabl costau yn Adroddiad Blynnyddol y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynsoedd ar gyfer 2010/11, ond mae wedi'i gynnwys yn y cyfanswm cyffredinol ar gyfer "costau gweinyddol eraill" y Cyngor Cyfiawnder Gweinyddol a Thriwlynsoedd.

Atodiad C: Cyfarfodydd ac Ymweliadau â Thriwilysoedd

Cyfarfodydd y Pwyllgor Cymreig

23 Mawrth 2010

29 Mehefin 2010

13 Hydref 2010

7 Rhagfyr 2010

22 Mawrth 2011

22 Mehefin 2011

Ymweliadau â Thriwilysoedd y Pwyllgor Cymreig

Mai 2010	Panel Cwynion Annibynnol y GIG	Caerfyrddin
Mai 2010	Triwilyst Tir Amaethyddol	Swydd Gaerloyw
Mai 2010	Triwilyst Eiddo Preswyl	Bae Colwyn
Mai 2010	Panel Apêl Derbyniadau Addysg	Caerdydd
Mehefin 2010	Triwilyst Haen Gyntaf Mewnfudo a Lloches	Casnewydd
Mehefin 2010	Pensiwn Rhyfel a'r Lluoedd Arfog	Caerdydd
Gorffennaf 2010	Triwilyst Adolygu Iechyd Meddwl	Llandochoau
Gorffennaf 2010	Siambur Tiroedd yr Uwch Driwilyst	Caerdydd
Medi 2010	Triwilyst Cyflogaeth (Cymraeg)	Bae Cinmel
Medi 2010	Panel Dyfarnu Cymru (Cymraeg)	Aberteifi
Hydref 2010	Triwilyst Haen Gyntaf Treth	Caerdydd
Hydref 2010	Triwilyst Haen Gyntaf Nawdd Cymdeithasol a Chynnal Plant	Abertawe
Tachwedd 2010	Triwilyst Prisio	Pontypridd
Tachwedd 2010	Adolygiad Annibynnol o Benderfyniadau	Llandarsi
Chwefror 2011	Triwilyst Haen Gyntaf Nawdd Cymdeithasol a Chynnal Plant	Caerdydd
Chwefror 2011	Triwilyst Adolygu Iechyd Meddwl Cymru	Pen-y-bont ar Ogwr

Chwefror 2011	Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru	Caerllion
Chwefror 2011	Tribiwnlys Cosbau Traffig	Caerdydd
Chwefror 2011	Haen Gyntaf Nawdd Cymdeithasol a Chynnal Plant	Abertawe
Mawrth 2011	Tribiwnlys Cyflogaeth	Bae Cinmel
Mawrth 2011	Tribiwnlys Cyflogaeth	Llanelli
Mawrth 2011	TAAAC	Casnewydd
Mawrth 2011	Tribiwnlys Prisio	Powys
Mawrth 2011	Tribiwnlys Haen Gyntaf Mewnfudo a Lloches	Casnewydd
Ebrill 2011	Tribiwnlys Cosbau Traffig	Ffôn
Ebrill 2011	Tribiwnlys Cosbau Traffig	Ffôn
Ebrill 2011	Panel Apêl Derbyniadau Addysg	Caerdydd
Mai 2011	Adolygiad Annibynnol o Benderfyniadau	Llandrindod
Medi 2011	Tribiwnlys Haen Gyntaf - Nawdd Cymdeithasol a Chynnal Plant	Port Talbot

Digwyddiadau a chyfarfodydd â rhanddeiliaid

Mai 2010	Pwyllgor Sefydlog yr Iaith Gymraeg
Mai 2010	Bwrdd Gwasanaethau Cyfreithiol Newydd
Mai 2010	Cynhadledd yr Uwch Lywydd
Mehefin 2010	Mr Ustus Roderick Evans
Mawrth 2011	Seminar Rhwydwaith Cyfiawnder Cymru
Mawrth 2011	Grŵp Defnyddiwr TAAAC
Mawrth 2011	Cyngor ar Bopeth
Ebrill 2011	Grŵp Cyswllt Tribiwnlysoedd Cymru
Ebrill 2011	Yr Arglwydd Ustus Pill
Ebrill 2011	Comisiynydd y Gronfa Gymdeithasol
Mai 2011	Y Comisiwn Gwasanaethau Cyfreithiol
Mai 2011	Cynhadledd Cyfraith Gyhoeddus
Mehefin 2011	Grŵp Cyswllt Tribiwnlysoedd Cymru